

Beszámoló és nyilatkozat őrzési helyről

a Nemzeti Kulturális Alap 2013. évi
„Állományvédelem, restaurálás” pályázat teljesítéséről
(3511/03782)

- **Támogatás**

A pályázat keretében a Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár fenntartója, a Veszprémi Főegyházmegye 254.000 forint vissza nem térítendő támogatást kapott az Elenchus III. és IV. (18. század közepi dokumentumok) restaurálására.

- **Pályázat teljesítése**

A megítélt pályázati támogatásból a két kötet restaurálására került sor. A restaurálást a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára restaurátora végezte.

Egyúttal nyilatkozunk arról, hogy a restaurált dokumentumokat levéltárunkban, a Veszprémi Püspöki Palotában található egyik raktári helyiségünkben helyeztük el.

Támogatásukat ezúton is tisztelettel köszönjük!

Karlinszky Balázs
levéltáros

Veszprém, 2014. június 11.

Restaurálási dokumentáció Elenchus III.

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár

Címe: Elenchus III.

Kora: 18. század közepe

Megnevezése: egészpapír kötésű, papírtáblás, kéziratos, valódi bordára fűzött, feszthátas kötés

Méretei: 25cm*41cm*8,5cm

Lapok száma: 769 lap

A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

A dokumentum kötése erősen sérült állapotban van, míg a merített papírból fűzött könyvtest jó állapotban van. A könyvtestnek főleg az első és utolsó néhány ívfüzete gyengült, szennyezett. A kötés károsodásai a képeken láthatóak:

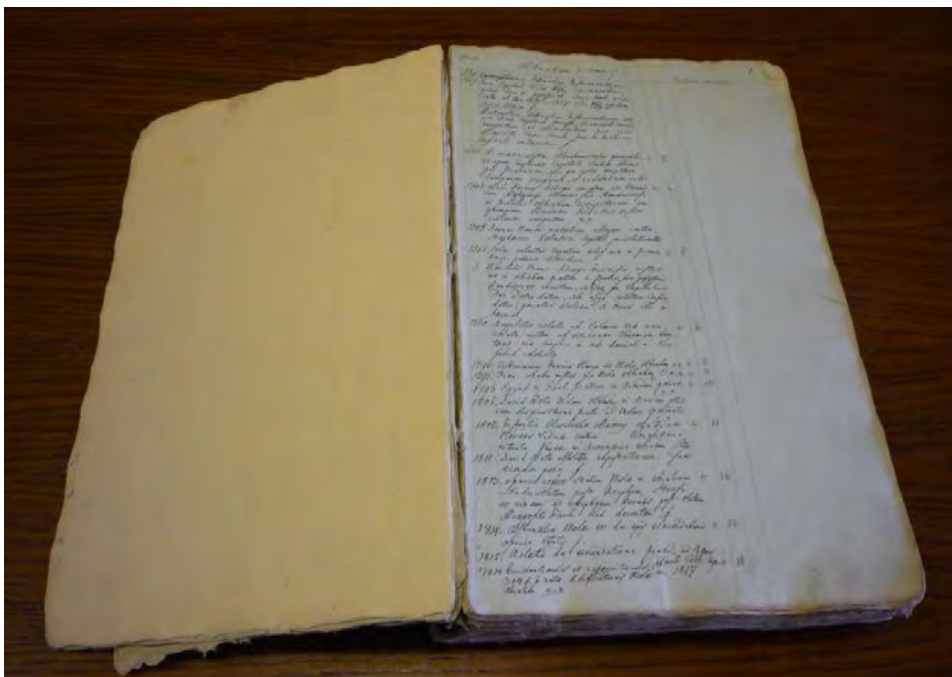
1. kép: A papírborítás felülete szennyezett, kopott, a vékony, kasírozott papírtábla megtört.

2. kép: Szennyezett, kopott felület, hiányos papírtábla. A papírborítás felvált a gerincről, a gerinc homorúan vetemedett.

3. kép: A kibojtozott bordavégek elszakadtak, már nem látják el a funkciójukat

4. kép: A könyvtest jó általános állapotban van, nem szükséges kimosni.

Restaurálás

A dokumentum restaurálása az alábbi lépésekben zajlott:

- írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról
- kötés lebontása: a még tartó bordák elvágásával a kötet táblái leemelhetőek voltak. - a gerincenyvezés puhítása, a borítópapír eltávolítása karboxi- metil- cellulóz vizes oldatával, duzzasztással.
- A gerincborítás eltávolítása, és az ívfüzetek visszabontása során volt megfigyelhető az a sajátos levéltári típusú könyvfűzés, aminek felderítése, restaurátori konzultáció után úgy döntöttem, hogy fontos lenne megőrizni a kötet ilyen jellegét, és nem készíteni egy új keménytáblás kötést neki. A fűzés nagyon esetleges volt. Egy-egy félbehajtott lap jelentett egy ívfüzetet, és 5-6 „ívfüzetenként” volt bordára váltva felfűzve az ív, a közte levő 4-5 füzetet egyszerűen csak betette a könyv kötője, majd a könyvtest elkészítése után több helyen befűrészelte e gerincet és vastagon leenyvezte. Tulajdonképpen ez tartotta össze a kötetet. A kötet későbbi károsodása, vagyis a gerinc erőteljes vetemedése is a fűzéstechnikának köszönhető. A szorosan, és egymástól nagy távolságban levő felfűzött ívekben levő cérna feszítette, és homorította meg a gerincet.
- lapok száraztisztítása ecsettel, radírszivaccsal.
- könyvtest javítása szárazon. Szakadások megragasztása japán papír, Klucel G kb. 10%-os, etanolos ragasztó felhasználásával.
- A könyv fűzése új kenderzsineg bordákra, az eredeti fűzést követve három bordára, fejnél és lábnál hurokkötőkkel.

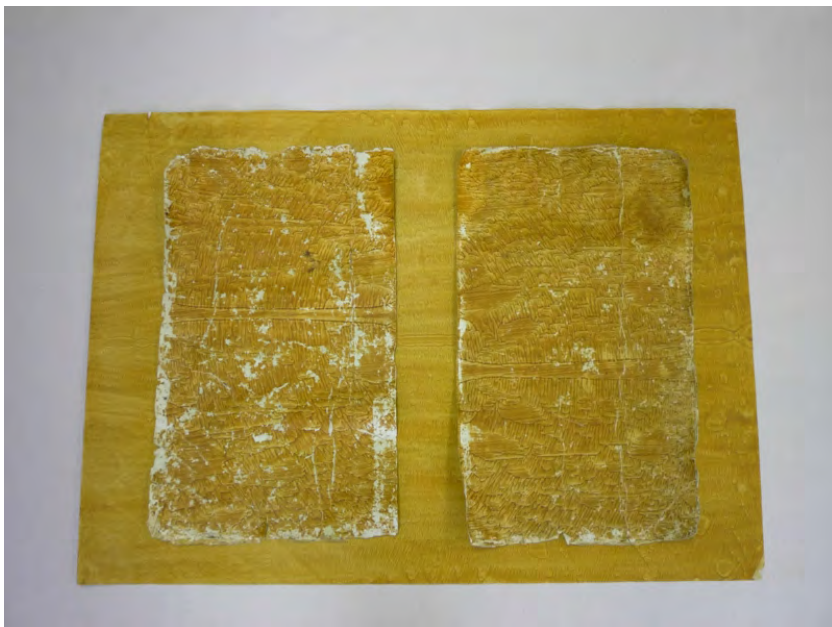
5. kép. A kötet fűzése.

Az eredeti, nagyon „hanyag” fűzésmódot nem sikerült követni, mert az ívek enyvezettségük és vékonyságuk miatt túl merevek voltak. A 4-5 betett, rögzítés nélküli ív folyton visszacsúszott a könyvtest belseje felé, ami azt eredményezte, hogy fűzés után ezek az ívek beljebb voltak a gerinc síkjától, és nem tartotta volna őket semmi, kihullottak volna a kötésből. Az enyvezettség mechanikus eltávolításán kívül lehetőség lett volna még a könyvtest teljes mosására is, amivel esetleg a fűzés könnyebben ment volna, viszont a könyvtest állapota nem tette szükségessé a nedves kezelést. A merített papírhordozó is nagyon szép állapotban volt. Így azt a módszert választottam, hogy egy hasonló, nagyon laza típusú váltva fűzéssel készítem el a kötetet. Az első és utolsó 3-4 ív végigfűzése után a közbelső íveket 4-es váltva fűzéssel készítettem, vagyis egy cérnamenetben 4 ívet fűztem fel egyszerre a három bordára. A kötetnek rejtett vászonnyílásos előzékét készítettem, hogy bírja a használatot. A kötet őrzi korabeli esetlegességét, a merített papírévek szélei sem lettek körbevágva.

6. kép. A bordavégek kibolytozva a rejtett vászonnyílásra lettek kiragasztva.

- kötéselemek tisztítása: a táblákról feláztattam a keményítőös borítópapírt. A táblákat nedvesen tisztítottam, és búzakeményítővel erősítettem meg, száradás után préseltem. Az eredeti papír borítóanyag hiányos, kopott volt, ezért ugyanilyen keményítőös papírfestési technikával készült új papírral készítettem el az egészpapír puha kötést, majd az eredeti borítópapírt a táblákra kasíroztam.

7. kép. Keményítőös festés technikával készült az új borítópapír.

- a gerincre tisztítás, kiegészítés után visszakerült a gerinccímke, valamint a táblára az enyves címke is.
- savmentes papírral bélelt, stabil kartondoboz készült a kötethez
- írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról.

Képek a restaurálás utáni állapotról

8. kép. A restaurált kötet a kihajtható oldalú, savmentes bélésű tárolójában.

9. kép. A kiegészített és visszahelyezett címkék a restaurált köteten.

10. kép. A feszthátas, egészpapír borítású kötet nyílása.

11. kép. A restaurált kötet gerince.

2014. május 29.

Fa Lili Eszter
könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor

Restaurálási dokumentáció Elenchus IV.

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár

Címe: Elenchus IV.

Kora: 18. század közepe

Megnevezése: fekete egésvászon kötésű, papírtáblás, kéziratos, valódi bordára fűzött, vászonnyílásos kötés.

Méretei: 27,5cm*44cm*1,5cm

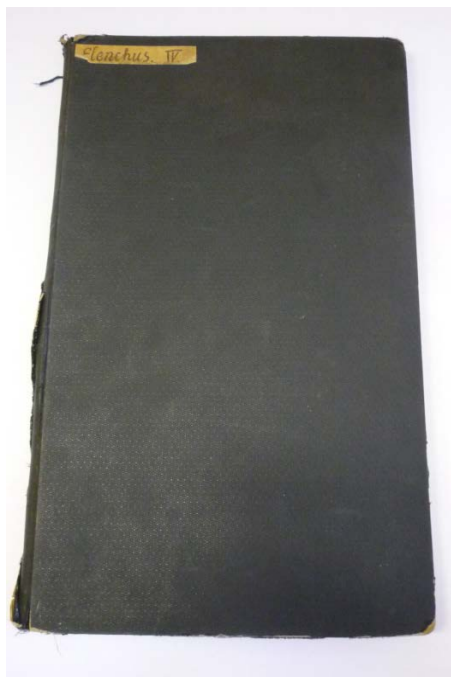
Oldalak száma: 105 oldal

Melléklete: 20 oldalas merített papír alapú, kézirat

Melléklet mérete: 23cm* 35,5 cm

A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

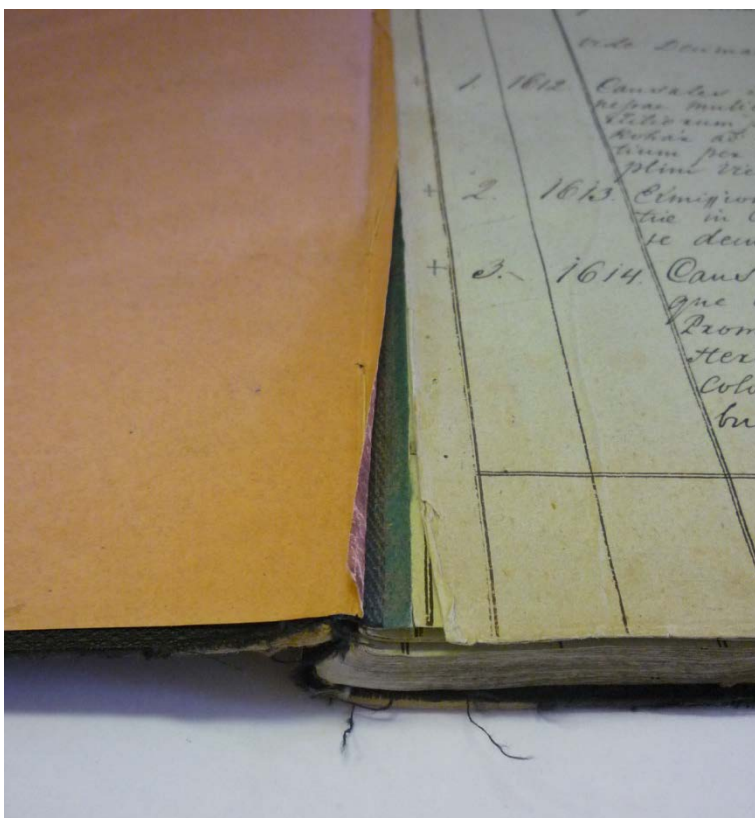
A dokumentum kötése nem eredeti, feltehetően a 20. század első felében készült. A kötés gerince sérült, leszakadóban van. A könyvtest papírhordozója jó állapotban van, nem szükséges kimosni. A fűzés kissé gyenge. A kötés károsodásai a képeken láthatóak:

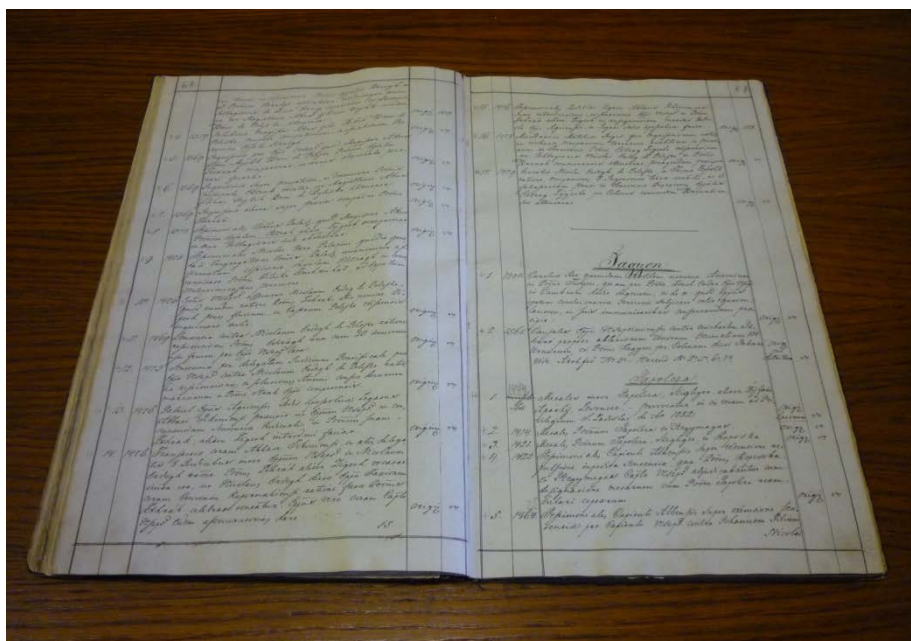
1. kép: A keménytáblás egésvászon kötés gerince, sarkai, és a táblák élei sérültek, hiányosak.

2. kép: A nyílásban gyenge, és felszakadt gerincvászón. A táblák éleiről lekopott vászonborítás.

3. kép: A vászonnyílás ragasztása kiszáradt, a fűzés kisé gyenge.

4. kép: A könyvttest jó általános állapotban van, nem szükséges kimosni.

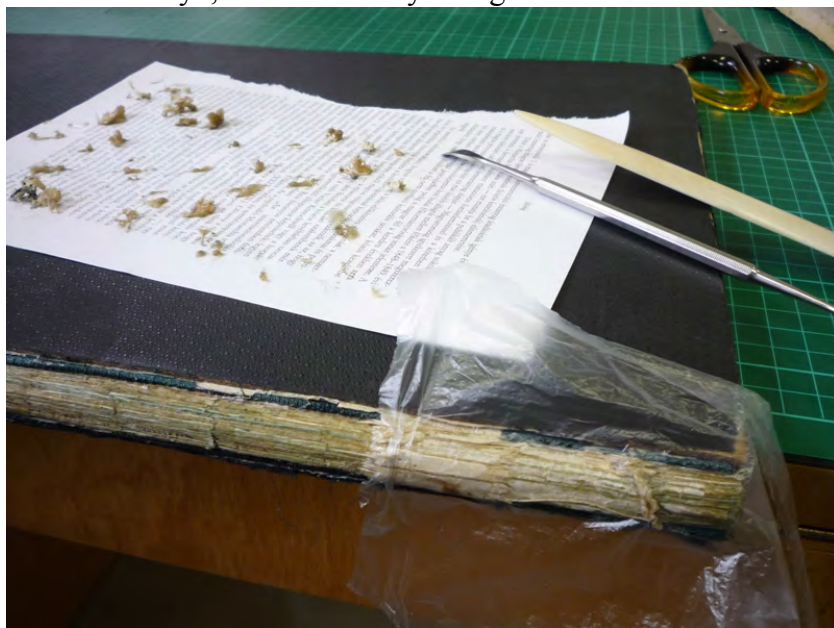
5. kép: A melléklet szennyezett, nedvestisztítása javasolt.

Restaurálás

A dokumentum restaurálása az alábbi lépésekben zajlott:

- írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról
- száraztisztítás ecsettel, radírszivaccsal
- kötés lebontása: A vászonnyílásos előzék felbontására nem volt szükség. A gerincvászrat nyílásban felvágtam, nagyon kevés anyag kötötte már a táblákhoz. A gerinclemez eltávolításával szabaddá vált a kötet gerince. A régi enyvezést és kasírozást vizes metil-cellulózos duzzasztása után mechanikusan eltávolítottam. Az ívek fűzését így nem kellett eltávolítani, ahogy kissé elengedett a cérna, azt kívülről, gerinc felől meg lehetett húzni,

kiragasztani. Fűzés javítása után friss gerincenyvezés és új, japán papíros gerinckasírozás készült bőrenyv, és búzakeményítő ragasztókkal.

6. kép. A gerincenyvezés felpuhítása, gerinc tisztítása.

- ívélek javítása: az elrongyolódott külső széleket etilalkoholban oldott Klucel G kb. 5-8%-os oldatával erősítettem meg. A szakadásokat japánpapírral és Klucel G etanolos oldatával javítottam.

- kötéselemek tisztítása, új, keménytáblás, fekete egészvásznas kötés elkészítése. Az eredeti borítóanyag felkasírozása a vászonkötésre: A restaurálási tervtől eltérően nem volt szükség új vászonkötés készítésére, hiszen a gerinc felbontásával javítható volt a könyvtest, és kívülről a vászonkötés is. Így megmaradt az eredeti kötése. A kötetnek ez a fekete vásznas kötése is már egy egyszeri átkötés eredménye, valószínűleg az 1920-30-as években készülhetett. Az első kötésből megmaradt nyomokat, és az átkötés bizonyítható a hátsó, mozgó előzéklapra kiragasztott utolsó ív kissé felvált sarkánál látható, papírmárványozási technikával készült mintás borítópapír nyoma. Ezt a kis felváltást restaurálás során sem ragasztottam le. Analógiák alapján a könyvtest legelső, eredeti kötése félbőrös, márványozott papírral készült kötés lehetett, hosszmetészen talán szalagokkal.

7. kép. A táblákat borító vászon felemelése, hogy az új gerincvásznat alá tudjam dolgozni.

- a kötés restaurálása: Száraztisztítás ecset, wishab, radír segítségével. Az eredeti gerinclemezt keményítő és japánpapír segítségével erősítettem meg. Új, fekete vászonból készült az új gerincvászon, amelyet a táblákön levő vászon 2-3 cm szélességben való felemelése alá dolgoztam be, bőrenyv és keményítő ragasztókkal. A beütések elkészítéséhez a vászonnyílásos előzőeket fejnél és lábánál is 2-3 cm mélyen felbontottam a táblákról, így miután a gerincvászon már stabilan tartott a táblákon, a beütések szépen eldolgozhatóak voltak a tábla belső oldalára, a kiragasztott előzőek és vászonnyílások alá. A táblák élein látható hiányokat, és kopásokat akvarell festékekkel a vászon színére festett japán papírral egészítettem ki: A szakadások, felfeslések széleit kb. 0,5 cm szélességben felemeltem a táblákról, és kis papírcsíkokat dolgoztam el a táblák élein és az eredeti vászonborítás alá, bőrenyv és keményítő ragasztókkal.

8. kép. Beütések elkészítése.

A nyílásban és a táblák élein a felfejtett vászonborítást is bőrenyv, búzakeményítő keverékével ragasztottam le, és préseltem meg. A gerincre visszakerült az eredeti, töredékes vászon gerincborítás is.

9. kép. Sarkak, tábla élek javítása.

Az enyves, barna szalagra készült címke töredékeit is visszaragasztottam a táblára. A kötés retusálása akvarell festékkel.

- a melléklet merített papír alapú, kéziratos füzet teljes restaurálása: száraztisztítás, majd tintapróbák után nedvestisztítása, hiányok kiegészítése, préselés. A tinták nem oldódtak vízre, így kézmeleg vízben, többszöri öblítéssel, majd egy utolsó Ca(OH)_2 vizes oldatával pufferképzés után szárítottam, és simítottam alapokat. A két ívfüzetnyi lapot összefogó eredeti fűzőcérnával fűztem újra össze alapokat.
- savmentes papírral bélelt, kartondoboz készült a kötethet.
- írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról.

Képek a restaurálás utáni állapotról

10. kép. A restaurált kötet dobozában, külön savmentes palliumban a restaurált melléklete.

11. kép. A visszaragasztott enyves címke, gerincjavítás.

12. kép. Új gerincvászon beütése, és eldolgozása a táblára, a vászonnyílás és kiragasztott előzékek alá.

13. kép. A restaurált kötet egyik sarka.

2014. május 29.

Fa Lili Eszter
könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor